

Lühike ülevaade

Üle Eestimaalise Hambaarstide Seltside Liidu tegevusest 1930—33 a.

Hoolimata sellest et meie kolm hambaarstide organisatsiooni Eestis olid juba mitu aastat kõige lähemas kontaktis, tuli ikka rohkem ilmsiks tarvidus luua keskorganisatsioon, mille ülesandeks üksikute organisatsioonide tegevuse koordineerimine ja terve Eesti hambaarstkonna teaduslikeks ja kutselisteks huvide kaitsmine.

Pärast kaheaastast ettevalmistustööd kutsus korralduskomitee, mis koosnes hambaarstidest M. Peterson-Adoff, J. Laupmann-Jürmann ja H. Stern, Eesti hambaarstide seltside esimese delegaatidekoosoleku kokku. Koosolek leidis aset Tallinnas 14. VI. 1931. a.

14. aprillil oli Liidu põhikiri ametlikult registreeritud.

Delegaatideks Liitu valiti hambaarstide seltside poolt järgmised kolleegid:

A. Ritter	Tallinn
H. Stern	Tallinn
H. Klas-Glass	Tallinn
J. Laupmann-Jürmann	Tallinn
J. Järve-Sarepera	Tartu
V. Bulgakov	Tartu
P. Lipping	Tartu
A. Amitan	Tallinn
H. Nyman	Tallinn
K. Meel-Limverk	Tallinn
A. Benkson	Tallinn

TARTU

RAAMATUKOGU

30600625

E. Hinto	Tallinn
S. Peterson-Solba	Tallinn
Pajusson	Tartu
A. Ilves	Tallinn
E. Tohver	Tallinn.

Esimesel delegaatide-koosolekul valiti eestseisusse järgmised hambaarstid:

A. Ritter
 H. Stern
 H. Klas-Glass
 J. Laupmann-Jürmann
 P. Lipping
 S. Solba-Peterson.

Nädal hiljem astus eestseisus kokku ametite jagamiseks ja oma tegevuse juhtnööride kindlaksmääramiseks.

Esimeheks valiti A. Ritter, abiesimeheks H. Stern, kirjatoimetajateks S. Solba-Peterson ja P. Lipping, laekahoidjateks J. Laupmann-Jürmann ja H. Klas-Glass.

Ühtlasi otsustati saata kõikidele Eesti hambaarstidele teadaanne, milles tähendati ära Liidu ülesanded ja sihid ja milles avaldati üleskutse kõikidele kolleegidele Liitu sisseastumiseks. Peale selle teatas eestseisus kirjalikult Tervishoiuvalitsuse direktorile Liidu asutamisest, ühtlasi paludes kuulata ära Liidu juhatuse arvamust kõikides küsimustes, mis kuuluvad Eesti hambaarstkonna huvipiirkonda.

Mõlemad aktsioonid osutusid otstarbekohasteks selles mõttes, et üksikute hambaarstide seltside liikmete arv näitas tõusu ja et Tervishoiuvalitsus esitas Liidule seisukoha võtmiseks kõik küsimused, mis puutusid Eesti hambaarstkonda.

Mõni kuu pärast Liidu asutamist tekkis temale raske ülesanne, mis nõudis eestseisuse jõupingutust tänase päevani ja lükkas tagaplaanile kõik Liidu kultuurilised ülesanded: tuli kaitsta hambaarstkonna kutselisi huvisid uue tervishoiupersonaali kutsetegevuse seaduse loomisel.

Juba tähendatud seaduseelnõu väljatöötamisel Tervishoiuvalitsuses, teatasid eestseisuse esindajad Tervishoiuvalitsuse direktorile dr. Mõttusele oma seisukoha hambaarstide ja hambatehnikute õiguste asjas, kusjuures tuli esile täielik üksmeelsus. Hambaarstid A. Ritter ja H. Stern kutsuti riigikogu üldkomisjoni nende endi algatusel, et osa võtta tähendatud seaduseelnõu hambaarstide ja hambatehnikute kohta käiva osa arutamisest. Samal ajal ühe väikse vastutamatute tehnikute salkkonna kuritahtlik agitatsioon sundis Liidu eestseisust alustama ulatusliku selgitusaktsiooni valitsuse liikmete ja riigikogu üksikute fraktsioonide esindajate seas. Peale selle A. Ritter ja H. Stern pidasid läbirääkimisi seaduseelnõu referendiga, kaitstes hambaarstkonna õigustatud nõudmisi.

Eestseisuse töö andis tulemusi: hambatehnikute nõudmine, saavutada vaba praktiseerimise õigust, lükati ühel häälel tagasi riigikogu täiskogu poolt ja seadus võeti vastu hambaarstide õiglastele nõudmistele vastavalt.

Oktoobrikuus 1933 a. väike salkkond tehnikuid (seistes väljaspool Tehnikute Ühingut) ja keegi „Artillerist“, nagu ta end ise nimetas kuulutustes, esitasid avalduse riigikogule, milles nõuti Eesti tehnikute vabastamist Tervishoiuvalitsuse järelevalve alt. Liidu esindajad astusid niisugustele püüetele, mille eesmärk täiesti selge oli, energiliselt vastu ja saavutasid selle nõudmise tagasilükamise riigikogu poolt.

Palju vaeva nägi Liidu eestseisus ühe määruse ärahoidmisel, mis Tervishoiuvalitsuse poolt kavatsatud, aga tegelikult täiesti läbiviimatu oli. Selle määruse põhjal pidid hambaarstid kohustatud olema oma abitarvitajatele ette näitama hambatehnikute arveid ja maksu saama hambaproteetiliste tööde eest arvetele vastavalt. Liidu energilisel väljaastumisel loobus Tervishoiuvalitsus kavandatava määruse elluviimisest.

Teatud mõju avaldas Liit hambatehnikute küsimuse lahendamisele, kuna ta Tervishoiuvalitsuse

palvel koostas eksamite kava ja Liidu eestseisuse esimees A. Ritter tegutses eksaminaatorina.

Tehnikute vastupanu tõttu ei leidnud Tervishoiuvalitsuses tähepanu Liidu ettepanek, ilma eksamita registreerida kõiki tehnikuid, kes sel alal töötanud edurikkalt kauem kui viis aastat, ja alles kolme aasta pärast läbi viia hästi ettevalmistatud eksamid.

Hambatehnikute küsimus lahendati lepingu sõlmimisega Liidu ja Üleriiklise Hambatehnikute Ühingu vahel. Selle lepingu aluseks võeti kolm järgmist seisukohta:

1) Üleriikline Hambatehnikute Ühing on ainus organisatsioon, mida tunnustab Liit Eesti hambatehnikute esindajana;

2) kõik küsimused, mis puutuvad hambaarstide ja hambatehnikute ühistesse huvidesse kaalutakse ja otsustatakse Liidu ja Ühingu esindajate poolt;

3) Üleriiklik Hambatehnikute Ühing mõistab hukka igasuguse kuritahtliku agitatsiooni hambaarstide vastu tehnikute poolt.

Hoolimata sellest et Liidu eestseisule õnnestus luua harmoonilist kontakti organiseeritud hambatehnikutega, tuli siiski läbi viia äge võitlus mõne väljaspool hambatehnikute organisatsiooni seisva tehnikuga, kes alustasid ajakirjanduses vihast agitatsiooni hambaarstkonna vastu ja ühtlasi töötasid täiesti avalikult hambaarstimise alal.

Kirjalikkudes avaldustes ja paljudes isiklikkudes läbirääkimistes Tervishoiuvalitsuse direktoriga juhtisid Liidu eestseisuse esindajad tähelepanu teatud tehnikute ebaseaduslikule ja kahjutoovale tegevusele, paludes ametasutuste energilist vaheleastumist. Dr. Mõttus ja dr. Sarv avaldasid oma täieliku nõusoleku vastu astuda tehnikute ebaseaduslikule tegevusele. Selle järeldusena on tervishoiu asutuste nõudmisel koostatud 11 protokollit ainult ühe isiku kohta, kes õigustamatult töötab hambatehnikuna, kuid siiski ei ole korda läinud teda takistada oma

töö jätkamises, kuna meie seadused selles suhtes niivõrd puudulikud, et võitlus säärase kuritarviduste vastu muutub äärmiselt raskeks

Väga tähtis on asjaolu, et Liidu eestseisusel läks korda läbi viia, et kulla väljaandmine Eesti Panga poolt hambatehniliste tööde jaoks toimuks ainult Liidu eestseisuse esindaja igakordsel nõusolekul. Eestseisus leidis selle aktsiooni tarviliku olevat kuna teatud tehnikud tarvitavad normaalkursiga saadud kulda teisteks otstarveteks.

Teine edusamm hambatehnikute küsimuse lahendamisel seisis selles, et Liit tegi ettepaneku, Tervishoiuvalitsuse vastava järelepärimise põhjal, tulevikus vastu võtta eksamitele ainult neid hambatehnikuid, kes on sooritanud kolmeaastase õppeaja tehniku juures, kellel vähemalt 15-aastane praktika ning, et tehnikul ei tohi olla rohkem kui kaks õpilast. Tervishoiuvalitsus ühines Liidu seisukohaga.

Ühenduses sellega juhtis Liit Tervishoiuvalitsuse tähelepanu asjaolule, et meil hambatehnikute üleproduktioon, mille tõttu nii pea ei oleks vaja uute tehnikute juuretulekut.

Mis puutub vastutamatusse ja kuritahtlikku agitatsiooni ajakirjanduses teatud hambatehnikute poolt, on eestseisus astunud samme niisuguste nähete ärahoidmiseks. Kellegi M. Müürmann'i poolt avaldatud artiklitest, mis täis teotamist hambaarstkonna vastu ja kirjutatud taltsutamata toonis, vastas eestseisus ainult „Kajas“ ilmunud artiklile, kuna „Kaja“ on juhtiv ajaleht; väljaastumised vähema tähtsusega ajalehtedes jäid vastamata.

Uus „rohtude kirjutamise määrus hambaarstidele“ tõi kaasa rea kirjalikke avaldusi ja isiklikke läbirääkimisi dr. Mõttusega.

Vaatamata sellele, et Liidu eestseisus dr. Mõttuse järelepärimise puhul teda üksikasjalikult tutvustas hambaarstkonna seisukohaga rohtude kirjutamise küsimuses, ilmus tähendatud määrus täiesti vastu võtmatal kujul. Nagu määruses tähendatud, kange-

mõjulistest rohtudest lubati hambaarstidele ainult need, mis tarvilikud „hambanärvi“ suretamiseks. Oma abitarvitajatele tohtis hambaarst „välja kirjutada“ ainult neid rohte, mis saadaval vabamüügil, s. o. ilma retseptita. Kõik analgeetilised ja anaesteetiliselt mõjuvad vahendid olid hambaarstidele keelatud. Eestseisuse ankeet kõikides hambaarstlikkudes selt-sides tõendas hambaarstkonna rahulolematust selle juba jõusse astunud määrusega ja mõjutas eestseisust kohe samme astuma tarviliste rohtude vabaksandmiseks. Eestseisus saavutas määruse muutmise ning uus määrus juba teatud määral rahuldab hambaarstkonda ja võimaldab tarviliste rohtude väljakirjutamist.

Veel vene ajast oli pärit määrus, mille põhjal linnaarst pidi kontrollima hambaarstide kabinette. „Tallinna Hambaarstide Seltsi“ aastaid kestnud püüded mõjutada dr. Mõttust selle koormava ja mõtetu määruse äramuutmiseks ei saavutanud sihti. Alles mineval aastal läks Liidule korda kõrvaldada see iganenud määrus.

Maksudevalitsuse palve puhul, et Liit aitaks kaasa jagada hambaarste gruppidesse ratsionaalse maksustamise otstarbel, pidas Liidu esimees A. Ritter isiklikke läbirääkimisi Maksudevalitsuse direktoriga, kusjuures ta juhtis tähelepanu sellele, et niisugune gruppeerimine tegelikult ei ole läbiviidav. Peale selle tähendatud läbirääkimistel A. Ritter rõhutas, et hambaarste maksustatakse sageli liiga kõrgelt.

Palju raskusi tegi Liidu eestseisusele kaitsta hambaarstkonna õigusliku seisukorda kahel juhul.

Ühel juhul kavatses Tervishoiuvalitsuse direktor läbi viia hambaarstide proteetiliste tööde hindade normeerimist, teisel juhul ta määras eksameid hambaarstidele, kes soovivad töötada proteetika alal. Mõlematel nõudmistel puudus seaduslik alus ja Liidu esindajad tõtsid isiklikul läbirääkimisel dr. Mõttusega protesti selle kavatsuse vastu, esitades ühtlasi mitu memorandumit, mis tugenesid rikkalikule jurü-dilesele materjalile.

Täielik edu saavutati aga alles siis, kui Liidu liige pr. kolleg Sarepera pidas isikliku läbirääkimist dr. Mõttusega.

Kõikidest oma aktsioonidest teatas Liidu eestseisus hambaarstide seltsidele, saates neile kõikidele kirjutiste ärakirjad ühes seletuste ja põhjendustega.

Liidu eestseisusel puudus tihti võimalus nõutada seltside seisukohad üksikuis asjus enne otsustamist, kuna sageli saabusid järelepärimised Tervishoiuvalitsuse poolt (tihti telefoni teel) milledele tuli vastata mõne päeva jooksul. Eestseisuse asjaajajate poolt töötati välja ja saadeti ära kolme aasta jooksul 188 kirjutist — kirju, memorandumeid, deklaratsioone jne. Asjaajamist juhtisid eestseisuse liikmed A. Ritter, H. Stern ja J. Laupmann-Jürmann, kes vahetpidamata olid kontaktis Tervishoiuvalitsusega. Juris-konsuldiks oli Liidu eestseisus kutsunud advokaati härra Hendrikson. Liidu eestseisus on mitmel juhul oma tänu avaldanud agara koostöö eest koll. pr. Selter, pr. Nyman, pr. Aronson-Malm ja pr. Keremile.

Kui Liidu eestseisusel pole õnnestunud läbi viia mõnd hambaarstkonna nõudmist, siis olenes see järgmistest asjaoludest.

1) Meie seaduste puudulikkusest, mis takistab meie tervishoiu asutuste kohtulikke aktsioone.

2) Tervishoiu asutustel puudub tarvilik autoriteet ja administratiivne võim, et vabalt tegutseda parema tahtmise ja teadmise järele.

3) Alalise hambaarstkonna esindaja puudumisest „Tervishoiu nõukogus“.

4) Hambaarstkonna passiivsusest, kes mitte küllalt energiliselt ei toeta Liidu esindajate tegevust.

5) Tarviliku raha puudumisest, ilma milleta on võimatu võidelda hambaarstkonna õiguste ja eluliste võimaluste eest.

6) Eestseisuse liigkoormamisest asjaajamise jooksvate töödega.

7) Meie ei tohi unustada, et Ü.-E. H. S. Liit on ainult kutseline eraorganisatsioon, millele puuduvad riiklised ja õiguslised abinõud oma otsuste läbiviimiseks ja mis toetub üksnes oma liikmete autoriteedile ja energiale.

Üle-Eestimaalise Hambaarstide Seltside Liidu väljaanne.